

حقوق و تعهدات پیمانکار در قرارداد کلید در دست در صنعت حفاری

مصطفی بهاری زاده* شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب

چکیده

اکتشاف نفت و گاز یک سرمایه عظیم است و تغییرات ناگهانی و سختی محیطی سبب کاهش شدید این منابع زیرزمینی می شود. تاکنون حلقه مفقوده بسیار مهم در صنعت نفت و گاز، کمبود پروژه های با دوام از لحاظ اقتصادی نبوده بلکه کمبود سرمایه است، هر چند با گسست روابط سنتی بین شرکت های بین المللی نفتی با شرکت های ملی نفت، هنوز پروژه های نفتی می توانند بدون نیاز به واسطه ای مانند بانک، تأمین مالی شوند. این تأمین مالی توسط یک شرکت بین المللی نفتی که خود نوعی پیمانکار به شمار می رود بر اساس یک قرارداد «کلید در دست» در صنعت حفاری انجام می گردد. در این مقاله سعی بر آن است که حقوق و تکالیف یک شرکت بین المللی نفتی که در اینجا پیمانکار نامیده شده است، معرفی گردد تا شرکت های حفاری که به عنوان پیمانکار از این نوع قرارداد می خواهند استفاده نمایند بیش از پیش به ریسک های قراردادی و حقوق و تعهدات خود واقف گردند.

واژگان کلیدی | قرارداد کلید در دست، قرارداد حفاری روزانه، شرکت بین المللی نفتی، پیمانکار، ریسک

مقدمه

قرارداد کلید در دست^۱ توسط شرکتی نفتی ای انجام می پذیرد که قادر به تأمین مالی مناسب و کافی نیست اما دارای منابع مناسبی برای حفاری است که قابل بهره برداری هستند. در این صورت با پیمانکاران کلید در دست مختلفی توافقنامه ای منعقد می کند که این پیمانکاران تمام هزینه و مخارجشان را پس از تولید کامل از چاه های حفاری شده در آینده دریافت کنند. شروط حفاری به روش «کلید در دست» عبارت است از این که پیمانکار، تجهیزات، نیروی کار و سرویس هایی را برای حفاری چاه تا عمق مقرر شده در قرارداد (مطابق لیست کارفرما)، انجام دهد. هنگامی که پیمانکار به عمق مورد نظر رسید، قیمت تصریح شده در قرارداد به وی پرداخت می شود و پیمانکار سایر تعهداتش

را مطابق با قرارداد انجام می دهد. در طول حفاری بر مبنای کلید در دست، پیمانکار باید عملیات حفاری را هدایت، نظارت و کنترل کند و عهده دار مسئولیت هایی است که در این قرارداد ذکر شده است. قرارداد کلید در دست صرفاً یک قرارداد تجاری نیست که به سادگی و به طور اتفاقی نگر بسته شود. در گذشته، بسیاری از پیمانکاران حفاری از قراردادهای کلید در دست به عنوان راهی برای مشغول نگه داشتن و به کار گرفتن دکل های حفاری در طول زمان های کوتاه استفاده می کردند. در بسیاری از مواقع این دیدگاه با نتایج ناامید کننده ای روبرو می شد. حفاری چاه ها با قیمت ثابت یک تعهد جدی است. برای موفقیت در این نوع قرارداد نیاز است پیمانکار با انگیزه سود به تمام عملیات حفاری نگاه کند و نه فقط صرفاً به دکل حفاری توجه

۱- حفاری تا عمق مقرر چاه

مطابق با مقررات قرارداد کلید در دست، چاه باید تا اعماق تعیین شده در قرارداد توسط

* نویسنده عهده دار مکاتبات (Mbaharizadeh@yahoo.com)

پیمانکار حفاری شود [۲]:

۱-۱- عمق حفاری در قرارداد کلید در دست

چاه باید تا عمق یا لایه مقرر شده در قرارداد، حفاری شود یا تا عمقی که لوله توافق شده در چاه قرار بگیرد، هر چند که چاه تا عمق کمتری حفاری شود، این عمق به عنوان عمق قرارداد کلید در دست تلقی می شود. همان طور که از نام قرارداد کلید در دست پیداست تا زمانی که پیمانکار به عمق مقرر در قرارداد دست پیدا نکند، مبلغی به وی تعلق نمی گیرد. بنابراین، تعهد پیمانکار در قرارداد کلید در دست «تعهد به نتیجه» است که نتیجه در این قرارداد همان عمق تعیین شده در قرارداد است.

دست یابی به عمق مورد نظر در این قرارداد از اولین ضروریات برای دریافت قیمت قرارداد کلید در دست است و ارزیابی های کارفرما و پیمانکار برای این کار باید درست و ساده باشد. به همین دلیل است که زمانی که حفاری این قرارداد تکمیل شود و عملیات و سرویس ها مطابق این قرارداد انجام گرفته باشند، هزینه ها مطابق تمام سرویس های کلید در دست به پیمانکار پرداخت می شود. یک استثنا در جایی است که طرفین توافق کرده اند که از لایه ها و طبقات معادل استفاده کنند. لایه های معادل می تواند مشکلاتی به علت ابهاماتی که همراه دارد، برای طرفین ایجاد کند. از این جهت راه های مختلفی برای کم کردن ریسک در تعیین استفاده از معیار لایه های حفاری وجود دارد. اولاً از آنها می توان به خصوص برای لایه های چاه، از طریق ارزیابی زمان و تعداد چاه ها و هم چنین نوع چاه هایی که تاکنون در آن منطقه حفر شده، استفاده کرد. ثانیاً بهتر است در قرارداد مقرر شود که لایه های معادل بدون در نظر گرفتن عمق آنها نباید از عمق معینی کمتر باشد. نهایتاً کارفرما باید تلاش کند کنترل خودش را بر روی لایه های معادل کم کند و به اندازه گیری عمق درست و صحیح بپردازد، تا آن جایی که بخشی از قرارداد اصلاح شود و عبارت «به صلاح حدید کارفرما» در قرارداد بیان شود. البته در صورت امکان، بهتر است شرط لایه های معادل از قرارداد حذف شود. در صورتی که لایه های زمین شناسی

منطقه به طور نسبتاً خوب و مشابه استقرار یافته باشند، دلیل خاصی وجود ندارد که پیمانکار بخواهد این شرط را در قرارداد بگنجانند [۳].

۱-۲- حفاری بر مبنای حفاری روزانه

تمام حفاری هایی که توسط پیمانکار تا زیر عمق مقرر در قرارداد کلید در دست انجام می شود و تمام عملیات انجام شده که در قرارداد مشخص نشده اند باید بر مبنای روش حفاری روزانه انجام شوند و باید مطابق با چنین عملیاتی به پیمانکار دستمزد پرداخت شود.

در این قرارداد حداکثر عمق حفاری مشخص می گردد و پیمانکار طبق شرایط قرارداد کلید در دست الزامی به حفاری بیش از حداکثر عمق تعیین شده ندارد. با وجود تعیین حداکثر عمق در قرارداد، پیمانکار طبق شرایط قرارداد الزامی ندارد بیش از حداکثر عمق معین چاه مورد نظر را حفاری کند، اما مقصدار حداکثر باید به اندازه ای باشد که در صورت حوادث غیرمنتظره از لحاظ زمین شناسی، استخراج نفت را پوشش دهد. به عبارت دیگر کارفرما نمی تواند به پیمانکار برای حفاری بیشتر از عمق معین در قرارداد فشار وارد کند حتی در صورتی که از وی بخواهد اعماق اضافی را بر حسب قرارداد حفاری روزانه انجام دهد [۴].

۲- توقف عملیات توسط پیمانکار

در شرایطی که به علت فورس ماژور قرارداد فسخ شود، یا خسارات کلی به دکل وارد آید، یا کارفرما ورشکست شود یا احکام مرتبط با بدهی های کارفرما تحت قوانین ورشکستگی صادر شود یا اگر افرادی بر علیه کارفرما اقامه دعوی کردند، چنان چه یک طلبکار اموال کارفرما را توقیف کند، یا منافع کارفرما در دست گروه طلبکاران باشد، در صورتی که کارفرما در محدوده زمانی تعیین شده در قرارداد هزینه های پیمانکار را پرداخت نکند، علی رغم تعهد پیمانکار برای حفاری تا عمق مقرر در قرارداد، پیمانکار می تواند با اطلاع قبلی به کارفرما همه هزینه های قطعی و قابل پرداخت به وی را مطالبه کند و در صورت عدم پرداخت مطالبات پیمانکار از سوی

کارفرما، پیمانکار می تواند از ادامه اجرای قرارداد امتناع نماید و قرارداد را فسخ و خسارات مقرر در قرارداد را دریافت کند. این خسارت که با عنوان «هزینه فسخ پیش از موعد» در قرارداد دکل های حفاری نامیده می شود مهم ترین مبلغی است که به عنوان خسارت به پیمانکار تعلق می گیرد. هزینه هایی که کارفرما باید به عنوان «هزینه فسخ پیش از موعد» به پیمانکار بپردازد، به شرح زیر است:

- قبل از آغاز عملیات

در چنین مواقعی که کارفرما قبل از آغاز عملیات حفاری قرارداد را فسخ می کند، کارفرما باید به عنوان خسارت های توافق شده (نه به عنوان جریمه) درصدی از تمام هزینه های معقول و ضروری وارد شده به پیمانکار یا هزینه هایی که به پیمانکار وارد می شود را بر مبنای این قرارداد و بر مبنای توقف عملیات جمعاً تا سقف مبلغی معین به پیمانکار بپردازد.

- بعد از آغاز عملیات

اگر چنین توقیفی بعد از شروع عملیات حفاری و قبل از دستیابی به عمق قرارداد کلید در دست باشد، کارفرما باید به پیمانکار به عنوان خسارت های توافق شده (نه به عنوان جریمه) مبلغ زیر را پرداخت کند:

الف) مبلغی برابر با تعداد روزهای جابه جایی دکل (شامل زمان برپایی و پیاده کردن دکل) یا نرخ عملیات حفاری روزانه که در قرارداد بیان شده است،

ب) درصدی از هزینه تمام کالاهای تهیه شده بوسیله پیمانکار که توسط کارفرما مهیا شده بودند، اگر قرارداد بر مبنای روز کاری باشد،

ج) درصدی از هزینه تمام مخارج معقول و ضروری وارده به پیمانکار یا هزینه هایی که به وی بر مبنای این قرارداد و بر مبنای توقف عملیات وارد می شود، هر چند که این هزینه ها متعلق به مخارج عادی کارکنان دکل یا نظارت باشد،

د) مبلغی مقطوع و معین؛ در ارتباط با هزینه فسخ پیش از موعد باید دقت کرد که این مقررات تضمین کند که شیوه به کار گرفته شده مشوقی برای پیمانکار جهت نصب لوله های حفاری پیش از زمان مناسب برای انجام این کار نباشد [۵].

۳- فراهم کردن تجهیزات و سرویس های حفاری

پیمانکار مکلف است دکل حفاری را همراه با تمامی تجهیزات همراه با آن و سرویس هایی را که در قرارداد یا ضمیمه آن با توافق کارفرما معین شده برای اجرای عملیات حفاری مهیا نماید.

۴- ظرفیت تجهیزات

عملیات حفاری نباید به گونه ای انجام شود که بیش از ظرفیت تجهیزات معین در این قرارداد باشد یا در دریا در جایی که عمق آب بیش از مقدار معین در قرارداد است، عملیات حفاری انجام شود. پیمانکار حق دارد تصمیم نهایی را در زمانی که عملیات بیش از ظرفیت تجهیزات مذکور است اتخاذ نماید [۶]. این یک ماده جدید در قراردادهای کلیددر دست است که احتمالاً از دیدگاه ایمنی باعث تقویت پیمانکار به عنوان یک «پیمانکار مستقل» می شود که به نفع دو طرف قرارداد است. اشاره به این نکته ضروری است که ماده فوق به روشنی طرح تخصیص ریسک در رابطه با مسئولیت های پیمانکار و کارفرما را شامل می شود که شرایط سودبخشی را ایجاد می کند. این در زمانی است که فشار حفاری ممکن است اثرات زیان بار و شدیدی را به تجهیزات پیمانکار وارد آورد [۷].

۵- بازپرداخت هزینه ها

پیمانکار باید هزینه های مواد، تجهیزات، عملیات یا سرویس هایی که توسط کارفرما مهیا شده اند را مطابق آنچه در قرارداد کلیددر دست مقرر شده، به کارفرما بپردازد.

۶- گزارش تجهیزات توسط پیمانکار

پیمانکار باید برای کارفرما گزارش های دقیقی از عملیات انجام شده و حفاری لایه ها در فرم های گزارش روزانه حفاری مورد قبول کارفرما ثبت و نگهداری نماید. هم چنین در صورت درخواست کارفرما، باید در هر روز همراه با گزارش روزانه حفاری اسنادی که شامل مواد یا تدارکات تهیه شده توسط کارفرما می باشد، به کارفرما تحویل داده شود. کمیّت و کیفیت مواد و تدارکات باید توسط پیمانکار بررسی شوند و چنین اسنادی باید

به درستی از جانب پیمانکار تأیید شوند.

۷- مسئولیت پیمانکار [۸]

۱-۷- تجهیزات سطحی پیمانکار

پیمانکار در هر زمان (خواه عملیات انجام شده بر مبنای قرارداد کلیددر دست باشد یا بر مبنای حفاری روزانه) مسئول خسارات وارده به تجهیزات سطحی خود است، صرف نظر از این که چه زمانی و چگونه این خسارت اتفاق افتاده است.

۲-۷- تجهیزات درون چاهی پیمانکار بر مبنای قرارداد کلیددر دست

پیمانکار در هر زمان در طول عملیات انجام شده بر مبنای قرارداد کلیددر دست مسئول خسارات یا خرابی تجهیزات درون چاهی متعلق به خود است که این تجهیزات شامل لوله حفاری، تبدیل های لوله ها، ابزارهای اتصال لوله ها و... است.

۳-۷- تجهیزات پیمانکار، خسارات و صدمات محیط زیست بر مبنای قرارداد کلیددر دست

پیمانکار در هر زمان مسئول خسارات یا ویرانی تجهیزاتش می باشد که در نتیجه وجود گاز، H_2S یا CO_2 یا سایر عناصر فاسد کننده به وجود آمده اند. این مواد از لایه های زیرزمینی وارد سیالات حفاری می شوند یا در افزودنی های فاسد کننده، مخرب یا سوزش آور در سیالات حفاری استفاده می شوند.

۴-۷- مسئولیت خسارت به چاه بر مبنای قرارداد کلیددر دست

مطابق مقررات، هنگامی که آتش سوزی و فوران چاه رخ می دهد یا در زمانی که پیمانکار در حال انجام عملیات حفاری بر مبنای قرارداد کلیددر دست است و به چاه آسیب وارد می شود، تمام صدمات وارده به چاه در مسئولیت پیمانکار خواهد بود و اگر چاه در شرایطی نباشد که به عمق کلید در دست برسد، همان گونه که در این جا مقرر شده، پیمانکار می تواند به اختیار خود: نخست) بدون تعلل به هزینه پیمانکار چاه

جدیدی را آغاز کند؛ حفاری چاه جدید باید بر مبنای روش کلیددر دست طبق مفاد و شرایط قرارداد کلیددر دست فی مابین طرفین انجام شود. دوم) چاه را رها کند، قرارداد را فسخ کند و کارفرما را از قصد خویش مطلع نماید. در چنین مواردی پیمانکار مستحق دریافت بخشی از مبلغ قرارداد کلیددر دست نیست.

اگر پیمانکار رها کردن چاه را انتخاب کند، هزینه مسدود کردن و رها کردن چاه به هزینه وی خواهد بود. در هر مورد، پیمانکار مستحق دریافت غرامتی برای هزینه های انجام شده یا در ارتباط با رها کردن چاه نخواهد بود مگر این که برای روزهای عملیاتی که چاه را رها نکرده بوده مبلغی دریافت کند. به علت تأخیر یا کوتاهی پیمانکار و وارد آمدن خسارت یا صدمه به چاه، عملیات حفاری چاه جایگزین، مطابق مفاد و شرایط این قرارداد انجام می شود.

۵-۷- تعهدات به حفر چاه جانبی یا چاه جدید

در صورتی که قبل از دست یابی به عمق قرارداد، چاه از بین برود یا پیمانکار احساس کند که عملیات حفاری با مشکلات غیرعادی یا خطراتی از قبیل از بین رفتن گل حفاری در چاه، کاهش گردش گل، فوران آب، تحلیل لایه های زمین، فشار غیرعادی، وجود خاک رس یا سایر شرایط مشابه مواجه می شود، باید اقدام به حفاری چاه جدید در کنار چاه قبلی (چاه جانبی) نماید یا عملیات حفر چاه جدیدی را در محل جدیدی با توافق بین خود و کارفرما آغاز کند. هزینه عملیات برای این حق پیمانکار جهت حفر چاه جانبی یا چاه های جایگزین (نه تکلیف)، باید به پیمانکار پرداخت شود. در صورتی که پیمانکار صرفاً به صلاح حدید خود حفاری چاه جایگزین را آغاز نماید، برای انجام وظایف خود در مورد رویه های مهندسی و حفاری این حق را دارد که برنامه عملیات را تغییر دهد و دوباره این برنامه را طراحی کند. هم چنین، در صورتی که پیمانکار خود را ملزم به حفاری چاه جانبی یا چاه جایگزین نداند، به منظور جریمه برای خودداری از ادامه عملیات باید از خسارتی که تحت شرایط این قرارداد به پیمانکار پرداخت می شود، مبلغی کسر کند و کارفرما باید پیمانکار را

از مسئولیت بری بداند و پیمانکار را از تمام دعاوی علیه وی مصون بدارد.

۶-۷- بازرسی مواد

پیمانکار باید تمامی مواد مهیا شده بوسیله کارفرما را قبل از استفاده بازرسی نماید و اگر عیوبی در آنها مشاهده کند، به کارفرما اطلاع دهد. اهمیت این موضوع در این است که در صورت اطلاع به کارفرما، پیمانکار مسئول صدمه و خسارات وارده (در نتیجه استفاده از مواد مهیا شده توسط کارفرما) نخواهد بود.

۷-۷- آلودگی و ناخالصی، بر مبنای قرارداد کلیددر دست

هنگامی که عملیات بر مبنای قرارداد کلیددر دست انجام می شود، پیمانکار باید تمام مسئولیت‌ها را بر عهده بگیرد و کارفرما را از کلیه خسارات، مخارج، مطالبات، یا مسئولیت آلودگی یا ناخالصی (شامل کنترل و مهار چاه) که ناشی از موارد زیر است، مبری بداند:

نخست) قطرات، تراوش و ریزش سوخت، روغن، روغن موتورها، بخارات لوله‌ها، حلال‌های رنگ، گل و لای و آشغال، تراوش هر نوع مایع یا مواد جامدی که در اختیار و کنترل پیمانکار قرار دارد به جز آلودگی و ناخالصی‌ای که ممکن است مسبب آن کارفرما یا نمایندگان و کارکنان کارفرما باشند؛

دوم) فوران چاه، خسارت به کنترل چاه یا مایعات تراوش شده از زیر زمین. در موقع فوران چاه یا خارج شدن چاه از کنترل، پیمانکار مسئول کنترل چاه است و حفاری چاه یا چاه‌های جانبی را بر عهده دارد. حداکثر مسئولیت پیمانکار طبق این بند از قرارداد (هر چند بیشتر از یک قیمت مقطوع برای هر واقعه باشد) نباید شامل زمان از دست رفته دکل و هزینه‌های مربوط به حفاری مجدد یا مسدود کردن و رهایی چاه طبق مقررات «مسئولیت چاه، بر مبنای قرارداد کلیددر دست» باشد. برای دستیابی به اهداف این قرارداد در جایی که مجموعه‌ای از خسارات مختلف اتفاق می افتد که مستقیماً یا غیر مستقیم به یک حادثه یا عامل مرتبط هستند، همه این خسارات با هم جمع می شوند و مبلغ کلی این خسارات به عنوان یک

رخداد غیر مرتبط با دوره یا آن منطقه‌ای که حادثه در آن جا رخ داده، در نظر گرفته می شود.

۸-۷- آلودگی، ناخالصی و کنترل فوران چاه بر مبنای حفاری روزانه

باید بین کارفرما و پیمانکار توافق شود که مسئولیت آلودگی و ناخالصی در هنگامی که عملیات بر مبنای حفاری روزانه انجام می شود به طریق زیر باشد:

پیمانکار باید مسئولیت‌های کنترل و مهار چاه را بر عهده گیرد، مگر به روش دیگری غیر از این که ما بین طرفین مقرر شده باشد. پیمانکار باید کارفرما را از کلیه دعاوی، مطالبات به هر نوع و علل ناشی از آلودگی یا ناخالصی که از سطح زمین یا ریزش قطرات سوخت، روغن، روغن موتورها، بخارات لوله‌ها، رنگ‌ها، حلال‌ها، شن و ماسه، گل و لای و آشغال ناشی شود، مصون بدارد مگر آلودگی‌های اجتناب‌ناپذیر که از ذخیره چاه‌ها ناشی می شوند.

۹-۷- ورود، خروج به محل چاه

بدین وسیله کارفرما حق خویش را در رابطه با ورود و خروج به منطقه‌ای که در آن جاهی برای عملیات حفاری پیمانکار وجود دارد، به پیمانکار واگذار می کند. پیمانکار باید در قلمروی تحت کنترل خود از عبور آزادانه از محل حفاری به هر منظور غیر متعارف جلوگیری کند. هر زمانی که خسارتی از جانب پیمانکار در نتیجه عدم توجه به این موضوع بوجود آید، پیمانکار باید مطابق بانرخ حفظ این مرحله از عملیات در آن زمان غرامت بپردازد. در مواقعی که قیدها، شرایط، یا محدودیت‌هایی در قرارداد اجاره کارفرما برای زمین چاه مورد نظر وجود دارد که این شرایط بر حق آزادانه ورود و خروج پیمانکار، کارکنان یا پیمانکاران فرعی وی تأثیر می گذارد، کارفرما قبول دارد که در هر زمان به طور کتبی چنین قیدها، شرایط، یا محدودیت‌هایی را به پیمانکار اعلام نماید و پیمانکار قبول دارد که آنها را مراعات کند.

۸- شرط اسقاط حق یا عدم تضمین

یک تغییر بسیار مهم در متون قرارداد

کلیددر دست این است که باید نوعی شرط اسقاط حق یا عدم تضمین از سوی کارفرما در قرارداد گنجانده شود که بر مبنای این شرط کارفرما هیچ گونه تضمینی در رابطه با اطلاعات تهیه شده برای پیمانکار که مربوط به محل چاه یا شرایط زمین شناسی است (که به عقیده خود صحیح هستند) به پیمانکار نمی دهد. بنابراین، کارفرما هیچ گونه تضمینی برای صحت این اطلاعات ندارد. نتیجه این است که پیمانکار خودش به طور مستقل بر تمام شرایطی که در طول عملیات حفاری ممکن است با آنها مواجه شود باید نظارت داشته باشد که شامل شرایط سازند و لایه‌های زمین در محل چاه و سایر شرایطی است که ممکن است بر برنامه یا حفاری چاه تأثیر گذار باشد [۹].

۹- تعیین مشخصات گل حفاری در روش کلیددر دست

پیمانکار حق دارد برنامه گل را کنترل کند و نوع و مشخصات سیالات حفاری را در زمانی که عملیات حفاری را بر مبنای روش حفاری کلیددر دست انجام می دهد (طبق شروطی که در قرارداد مقرر شده)، تعیین نماید.

نتیجه‌گیری

کارفرمایان از قرارداد کلیددر دست برای محدود کردن ریسک‌های ذاتی در چاه‌های حفاری استفاده می کنند. پیمانکار در قرارداد کلیددر دست ریسک‌های مهم بیشتری را نسبت به عملیات بر مبنای قرارداد حفاری روزانه تحمل می کند و کارفرما حداقل ریسک را در قرارداد کلیددر دست متقبل می شود. قرارداد کلیددر دست برای پیمانکاران نیز مفید خواهد بود زیرا میزان ریسکی که به پیمانکار منتقل می شود هزینه عملیات را نیز برای کارفرما در قرارداد کلیددر دست بالا می برد و مبلغ بیشتری به پیمانکار پرداخت می شود.

امروزه شرکت‌های بین‌المللی نفتی تمایل بیشتری به انجام این نوع پروژه‌ها دارند زیرا که در قرارداد کلیددر دست سود بیشتری را نسبت به سایر قراردادهای حفاری کسب خواهند کرد اما ممکن است در مقابل نیز خسارت‌های مالی

کلیددر دست برای پیمانکار، صرفاً با انعطاف پذیری مدیران و اتخاذ تصمیم‌های صحیح آنها به دست نمی‌آید بلکه اختیارات مطلق مدیران از لحاظ قانونی و عدم موانع قانونی در گزینه‌های در دسترس برای تصمیم‌گیری آنها در به دست آوردن بالاترین سود برای پیمانکاران حفاری بسیار تأثیرگذار خواهد بود. از جمله این قوانین می‌توان به قانون برگزاری مناقصات جهت استفاده از خدمات مورد نیاز حفاری، قانون تأمین نیروی انسانی مورد نیاز، مقررات مربوط به پرداخت دستمزد به نیروی انسانی و قوانین مربوط به استفاده از خدمات و ظرفیت‌های شرکت‌های خارجی و... اشاره کرد. لذا پیمانکاران حفاری باید به شیوه مناسب از این قیود و موانع قانونی رهایی یابند. لازم به ذکر است معمولاً رهایی یک شرکت دولتی از این موانع قانونی امکان‌پذیر نیست.

در پایان تأکید می‌گردد که قرارداد کلیددر دست از جمله قراردادهای تجاری است که در عرصه بین‌المللی خصوصاً در بخش حفاری بسیار رایج است. هر پیمانکار حفاری برای ورود به این قرارداد و موفقیت در اجرای آن، علاوه بر شرایط فوق باید در ابتدا شرایط یک شرکت تجاری به‌عنوان یک شخص حقوقی خصوصی را دارا باشد و سپس با آگاهی از ملزومات قراردادهای تجاری به‌ویژه شرایط قرارداد کلیددر دست در صنعت حفاری به اجرای این نوع قراردادها بپردازد. ■

دست خواهند آورد، اغلب با ریسک و مشکلاتی زیادی مواجه هستند، لذا برای حل این مشکلات عموماً مجبورند از نیروی انسانی و تأمین مالی کمتری برای انجام عملیات حفاری کلیددر دست استفاده کنند. در نتیجه، در بسیاری از موارد، ریسک‌های غیرقابل قبولی را برای کم کردن هزینه عملیات متقبل می‌شوند [۱۰]. بنابراین، «مدیریت» نقش بسزایی در شکست یا موفقیت اجرای قراردادهای کلیددر دست به عهده دارد. مدیران این پروژه‌ها باید اختیارات تام برای اجرای پروژه را داشته باشند تا با انعطاف لازم، در کوتاهترین زمان ممکن، بهترین تصمیم را برای اجرای قرارداد کلیددر دست اتخاذ نمایند. به نظر می‌رسد این خصیصه را در کشورمان تا حدی در شرکت‌های خصوصی می‌توان یافت اما شرکت‌های دولتی عموماً از این امتیاز بی‌بهره‌اند. ■ با توجه به این که در قراردادهای کلیددر دست اغلب، مسئولیت و ریسک‌ها بر عهده پیمانکار است، پیمانکار حفاری باید علاوه بر استفاده از کارشناسان خبره‌ی فنی که عملیات حفاری را به خوبی مهندسی و تحت کنترل دارند، از کارشناسان توانمند در زمینه اقتصاد، بازرگانی و حقوق استفاده نماید تا با شناسایی شرایط بازار در طول اجرای قرارداد، به‌خوبی فرصت‌ها و تهدیدهای موفقیت در اجرای یک قرارداد کلیددر دست را ارزیابی کند.

■ دستیابی به موفقیت پیش‌بینی شده در قرارداد

زیادی به پیمانکار وارد شود. لذا با توجه به ماهیت قرارداد کلیددر دست، تمامی شرکت‌های حفاری (پیمانکاران حفاری) بدون در نظر گرفتن و توجه به شرایط زیر نمی‌توانند به‌طور موفقیت‌آمیز از قرارداد کلیددر دست بهره‌مند شوند:

■ با توجه به این که در این قرارداد تنها پس از حفاری تا عمق معین توسط پیمانکار، مبلغ قرارداد به وی تعلق می‌گیرد، پیمانکار حفاری باید از قدرت مالی خوبی برخوردار باشد تا بتواند تا عمق تعیین شده در قرارداد، عملیات حفاری را به هزینه خود انجام دهد. در این فرایند دو گزینه در اختیار پیمانکار است که یا از سرمایه شرکت خود جهت تأمین مالی این پروژه هزینه کند و یا با استقراض وام از بانک‌ها و موسسات مالی، هزینه لازم برای انجام پروژه را فراهم نماید. با توجه به اینکه استقراض وام دارای یک بهره مشخص است که در موعد معین باید بازپرداخت گردد و عملیات حفاری ذاتاً دارای برنامه زمان‌بندی دقیق و معینی نیست و ممکن است انجام عملیات در عمل با مشکلاتی طبیعی مواجه شود، لذا غالباً شرکتی موفق است به سود پیش‌بینی شده در این قرارداد دست یابد که از سرمایه خود جهت تأمین مالی پروژه استفاده نماید. بنابراین، اجرای این نوع قراردادها مختص پیمانکارانی خواهند بود که از سرمایه خوبی برخوردار باشند.

■ از آنجایی که در این نوع قراردادها، پیمانکاران در مقایسه با منافعی که در آینده به

پانویس‌ها

¹ Turn key Contract

² Dayrate Drilling Contract

³ Early Termination Compensation

منابع

- [1] K.E.Baum & Others, March 1998, "Turnkey Drilling: Bringing Cost Predictability to a Risky Business", Paper IADC/SPE 39360, at <http://www.onepetro.org/mslib/app/search.do>, p 1
- [2] Turnkey Model Drilling Contract, Article 3
- [3] L.Bagley Brown and H.J.Flanagan, "Onshore Drilling Contracts: Avoiding the Pitfalls of Form Drilling Contracts", Supra, p 27
- [4] Ibid, p 28
- [5] Turnkey Model Drilling Contract, Article 6-3
- [6] Turnkey Model Drilling Contract, Article 15
- [7] L.Bagley Brown and H.J.Flanagan, "Onshore Drilling

- Contracts: Avoiding the Pitfalls of Form Drilling Contracts", Supra, p 31
- [8] Turnkey Model Drilling Contract, Article 18
- مسئولیت‌ها و ریسک‌های اختصاص یافته در این بند از ماده ۱۸ قرارداد حفاری کلید در دست اتخاذ شده‌اند.
- [9] L.Bagley Brown and H.J.Flanagan, "Onshore Drilling Contracts: Avoiding the Pitfalls of Form Drilling Contracts", Supra, p 31
- [10] D.W.Holm, March 1989, "Economics of the U.S. Onshore Contract Drilling Industry", Paper SPE/IADC 18645, at <http://www.onepetro.org/mslib/app/search.do>, p 3